

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทรัพยากรธรรมชาติได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ โดยมีได้คำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ จึงเป็นเหตุให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดถูกทำลายไป และทำให้ความสมดุลทางธรรมชาติและระบบนิเวศเกิดความเสียหาย การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของการก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เพราะที่ผ่านมามีการท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ มุ่งให้มีปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนมาก เพื่อให้สร้างรายได้จากการท่องเที่ยว โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม

จากการที่มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ดังจะเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยในปี 2530 มีจำนวน 3,482 ล้านคน เพิ่มขึ้นเป็น 6,951 คน ในปี 2538 และสามารถสร้างรายได้จำนวนมากมาสู่ประเทศ โดยในปี 2530 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยว จำนวน 50,023 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นเป็น 190,765 ล้านบาท ในปี 2538 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539 ข) และจากจำนวนนักท่องเที่ยวข้างต้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542) พบว่า ร้อยละ 67.39 ของนักท่องเที่ยวชาวไทย และร้อยละ 29.40 ของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความงดงามของธรรมชาติ ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ จำนวน 1,401 แห่งของประเทศไทย จากข้อมูลจะสะท้อนให้เห็นถึงความนิยมของนักท่องเที่ยว ในการเข้าไปพักผ่อนหาความเพลิดเพลินในพื้นที่ธรรมชาติแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงอีกประการหนึ่ง คือ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ซึ่งเปิดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่การท่องเที่ยวไม่ได้รับการจัดการดูแลอย่างเหมาะสม ทำให้ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศเสื่อมโทรมหรือด้อยคุณค่าลงไป ดังนั้นการหาแนวทางในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติต่าง ๆ เพื่อรักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม โดยให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนท้องถิ่น มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องกระทำควบคู่ไปกับความพยายามในการหาหนทางให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งให้ได้รับความพึงพอใจจากการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) จึงเป็นแนวทางหนึ่ง ที่ถูกนำมาพิจารณาเพื่อฟื้นฟูสภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรม และป้องกันมิให้แหล่งทรัพยากรใหม่ ๆ ต้องถูกทำลายไป อันจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและส่งผลดีต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น (บุษกร ภาวจินดา, 2538) ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน อันเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้น โดยมีแนวโน้ม 2 ประการมาบรรจบกัน คือ แนวโน้มเกี่ยวกับการอนุรักษ์กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และแนวโน้มของนักท่องเที่ยวที่ต้องการท่องเที่ยวแบบผจญภัยหรือท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสธรรมชาติอย่างแท้จริง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และผู้ประกอบการ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า จุดมุ่งหมายหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างกระแสอนุรักษ์และกระแสพัฒนาทางเศรษฐกิจ เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจ แก่ นักท่องเที่ยวในด้านระบบนิเวศของทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อมหรือต่อสังคม หรือต่อชุมชนนั้น ๆ (พงศศานต์ พิทักษ์มหาเกตุ, 2538) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นวิธีหนึ่งในการแก้ปัญหาเรื่องการกระจายรายได้และการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยว และส่งผลให้ความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวดำรงอยู่ได้คงทนตลอดไป

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 ข) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบ หรือปรัชญาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้ 4 ประการ ประกอบด้วย

1. จิตสำนึกหรือความรับผิดชอบที่มีต่อระบบนิเวศ ผู้รับผิดชอบได้แก่ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในระดับต่าง ๆ เพราะฉะนั้นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงต้องนำส่วนประกอบในเรื่องจิตสำนึก หรือความรับผิดชอบเข้ามาผูกยึดกับแนวทาง หรือวิธีการจัดการที่จะจัดทำขึ้น

2. เกิดผลกระทบน้อย ตรงข้ามกับการท่องเที่ยวแบบหมู่คณะ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีโอกาสที่จะเกิดผลกระทบค่อนข้างสูง เพราะฉะนั้นทำอย่างไร ให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ทั้งนี้หมายถึง ไม่ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดใหญ่ ถาวร หรือมีปริมาณค่อนข้างมาก แต่จะเน้นสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก มีความสะดวกสบาย พอสวมควร สอดคล้อง ผสมกลมกลืนไปกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. มีบริการข้อมูลข่าวสารเพื่อให้เกิดการศึกษา ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว หรือผู้เข้าไปใช้ประโยชน์ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยว แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรมากกว่าศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ควรมีทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้คนได้ออกไป

สัมพัทธ์ เรียนรู้ธรรมชาติ ควรมีเอกสาร ข้อมูล พกติดตัวไปเป็นคู่มือในการเดินทางศึกษาหาความรู้ เช่น คู่มือคู่มือพืชพรรณ ดูนก ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะธรรมชาติที่ปรากฏในพื้นที่นั้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ จะต้องเป็นผู้ดำเนินการให้ความรู้ การศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่สำคัญของระบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่มีคุณภาพในเรื่องนี้ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะต้องมีการฝึกอบรมมัคคุเทศก์เฉพาะทางที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับนิเวศวิทยา ระบบนิเวศ หรือธรรมชาติให้มากขึ้น

4. การกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น คือ เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ให้บริการท่องเที่ยวตั้งแต่ระบบที่พัก อาหาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จนกระทั่งการเป็นมัคคุเทศก์ในท้องถิ่น ผู้นำทาง หรือผู้ให้บริการระหว่างที่นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่ นอกจากนี้ คนในท้องถิ่นจะต้องได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรง และทางอ้อม จากการท่องเที่ยวด้วย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา แนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย ได้รับความสนใจจากทั้งภาครัฐบาลและเอกชนเป็นอย่างสูง ดังจะเห็นได้ว่ามีธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นมากมายและกิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ จะมุ่งไปยังแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชนบท ซึ่งยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แก่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ สัมผัส และชื่นชมได้อย่างเต็มที่ แต่ในขณะเดียวกันหากไม่มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ดี ก็จะเป็นโอกาสให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร และระบบนิเวศในท้องถิ่นได้ ดังนั้นเพื่อให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวให้ไปในทิศทางที่ยั่งยืน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงได้ดำเนินการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นนโยบายเชิงกลยุทธ์ที่มีที่มาจากนโยบาย กฎหมาย และแผนพัฒนาของประเทศด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านการจัดการป่าไม้ นโยบายด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นโยบายด้านการพัฒนาคนและการมีส่วนร่วม และนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นกรอบในการพัฒนา ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมบูรณ์และเกิดความสมดุล โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 3 ประการ คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539 ก)

1. เพื่อให้การท่องเที่ยวของประเทศไทย พัฒนาไปสู่ทิศทางแบบยั่งยืน
2. เพื่อกระตุ้นให้เกิดการสร้างจิตสำนึก และความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการท่องเที่ยว อย่างมีความรู้ และมีความรับผิดชอบ
3. เพื่อคงไว้ซึ่งคุณภาพที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวและคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้กำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยจำแนกเป็นนโยบายเฉพาะด้าน และกลยุทธ์ทั้งสิ้น 6 ด้าน ได้แก่

1. นโยบาย/กลยุทธ์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
2. นโยบาย/กลยุทธ์ด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก
3. นโยบาย/กลยุทธ์ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. นโยบาย/กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการลงทุน
5. นโยบาย/กลยุทธ์ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ
6. นโยบาย/กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว

นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นนโยบายเชิงกลยุทธ์เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางสำหรับระดับปฏิบัติการ เป็นการขยายนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศ ภายใต้กรอบการพัฒนาแห่งชาติ ให้มีลักษณะเฉพาะและชัดเจนมากขึ้น เพื่อให้นโยบายนี้เป็นกรอบของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยให้เกิดความยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540 ก)

ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา เป็นชุมชนบนพื้นที่สูง ประชากรทั้งหมดเป็นชาวเขา ประกอบด้วยหลายเผ่า อันได้แก่ เผ่าม้ง (แม้ว) เผ่าอีเก้อ (อาข่า) และเผ่าเย้า (เมี่ยน) โดยเฉพาะชาวเขาเผ่าเย้า พบว่า กลุ่มที่อาศัยอยู่ในตำบลผาช้างน้อยเป็นกลุ่มที่มีจำนวนประชากรมากกว่าชาวเขาเผ่าเย้าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อื่นของภาคเหนือ (ขจิตถัย บรูษพัฒน์, 2538) และในอดีตพื้นที่ตำบลผาช้างน้อยเคยเป็นสมรภูมิต่อสู้ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย กับรัฐบาลไทย

สภาพภูมิประเทศของตำบลผาช้างน้อยมีลักษณะเป็นที่สูง ประกอบด้วยเทือกเขาสลับซับซ้อน โดยมียอดเขา “ ภูลังกา ” หรือ “ ฟินจาเบา ” ตามภาษาพูดของชาวเขาเผ่าเย้า เป็นยอดเขาที่สูงที่สุดของเทือกเขาฝิปันน้ำฟ้าตะวันตก (ความสูง 1,721 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง) เป็นพื้นที่ที่มีระบบนิเวศป่าไม้ที่ยังอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ นอกจากนี้ยังมีป่าหินล้านปี ถ้ำ หุ่น้ำ ถ้ำห้วยและน้ำตกหลายแห่งอยู่ในพื้นที่

จากการที่เป็นชุมชนบนพื้นที่สูง มีเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี เฉพาะของแต่ละชนเผ่า มีความสมบูรณ์ของสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกับมีกระแสของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้น ดังนั้นในปี 2540 ผู้นำชุมชนของตำบลผาช้างน้อยซึ่งได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อพัฒนาสังคม จึงได้รวมกลุ่มประชาชนในตำบล จัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้น และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น จาก 400 คน ในปี 2540 เพิ่มขึ้นเป็น 560 คนในปี 2541 เพิ่มขึ้นเป็น 1,500 คน ในปี 2542 และในปี 2543 มีนักท่องเที่ยวกว่า 2,000 คน เข้ามาท่องเที่ยวในตำบลผาช้างน้อย จากแนวโน้มจำนวนนักท่องเที่ยวที่

เพิ่มขึ้น ทำให้มีการคาดการณ์ว่าในปี 2544 จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ถึง 6,000 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลผาซำน้อย, 2544) ดังนั้นหากตำบลผาซำน้อยไม่มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ดีและไม่สอดคล้องกับแนวทางของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว จะทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตำบลผาซำน้อยและพื้นที่อื่นๆ ได้

เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในตำบลผาซำน้อยเป็นไปอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติ ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาถึงการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาซำน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ว่าเป็นไปตามแนวทางของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศและทรัพยากรที่สมบูรณ์ตลอดไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาซำน้อย
2. เพื่อศึกษาความสอดคล้องของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาซำน้อย กับแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

1.3 ขอบเขตในการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษา ได้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ขอบเขตด้านพื้นที่ และขอบเขตด้านเนื้อหา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ตำบลผาซำน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย

1. บริบทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลผาซำน้อย แนวทางการจัดการ ผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค ประกอบด้วย

1.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

- 1.2 สภาพแวดล้อมทางชีวภาพ
- 1.3 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในด้านการท่องเที่ยว
2. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อย ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการ ประกอบด้วย
 - 2.1 โครงสร้างคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อย
 - 2.2 เส้นทางเดินป่า
 - 2.3 ระเบียบในการปฏิบัติของชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลผาช้างน้อย
 - 2.4 อัตราค่าธรรมเนียม ค่าบริการการท่องเที่ยวของตำบลผาช้างน้อย
 - 2.5 การจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
 - 2.6 การจัดการการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก
 - 2.7 การจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น
 - 2.8 การจัดการด้านการส่งเสริมการลงทุน
 - 2.9 การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว
 - 2.10 การจัดการส่งเสริมตลาดและการนำเที่ยว
3. ศึกษาความสอดคล้องระหว่างการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อย กับแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ดังนี้
 - 3.1 การจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
 - 3.1.1 การกำหนดขนาด ขอบเขต พื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อย
 - 3.1.2 การวางแผนการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมตามขีดความสามารถที่รองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยว
 - 3.1.3 การจัดระบบข้อมูลข่าวสารในการเดินทางเพื่อใช้จัดการ ควบคุม ปริมาณของนักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับได้ของแต่ละพื้นที่
 - 3.1.4 การกำหนดมาตรการการป้องกัน และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อย
 - 3.1.5 การจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยว
 - 3.1.6 การเพิ่มขีดความสามารถ ศักยภาพของบุคลากรในการวางแผน และการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลผาช้างน้อย
 - 3.2 การจัดการการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก
 - 3.2.1 การจัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรให้แก่นักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน

3.2.2 การจัดให้มีสื่อความหมายธรรมชาติที่มีคุณภาพ ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลผาช้างน้อย

3.3 การจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

3.3.1 การสนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อย

3.3.2 การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจ และติดตามประเมินผล ตลอดจนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อย

3.4 การจัดการด้านการส่งเสริมการลงทุน

3.4.1 การสนับสนุนการลงทุนโดยเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนสามารถพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตำบลผาช้างน้อยให้มีคุณภาพ

3.4.2 การสนับสนุนการลงทุนของชุมชนในท้องถิ่น ให้มีโอกาสเข้าไปลงทุนในพื้นที่ท่องเที่ยว

3.5 การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว

3.5.1 การจัดระบบการเดินทางเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยว ให้เหมาะสมกับพื้นที่และกิจกรรม

3.5.2 การจัดการการใช้พลังงานและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อย

3.5.3 การจัดบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เพิ่มโอกาสการมีส่วนร่วมและการกระจายรายได้แก่ชุมชน และประชาชนท้องถิ่น

3.6 การจัดการส่งเสริมตลาดและการนำเที่ยว

3.6.1 การส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อย ในทิศทางที่เหมาะสมกับสภาพทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

3.6.2 การส่งเสริมการบริการนำเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อย มุ่งเป็นการให้การศึกษา การเรียนรู้จากประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตำบลผาช้างน้อย

3.6.3 การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการบริการนำเที่ยว มาตรฐานการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนการควบคุมการใช้พื้นที่ ของ ตำบลผาซำน้อย เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเหมาะสมในอนาคต

1.4 นิยามศัพท์

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยว ของตำบลผาซำน้อย ที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการ เรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึก ต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลผาซำน้อย หมายถึง พื้นที่ที่จัดให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาซำน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา

การจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ลักษณะทางกายภาพและ ระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวของตำบลผาซำน้อย รวมทั้งการกำหนดขอบเขตพื้นที่ของแหล่ง ท่องเที่ยวและการกำหนดมาตรการเพื่อรักษาคุณภาพและสิ่งแวดล้อมเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อ แหล่งท่องเที่ยว

การจัดการการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก หมายถึง การจัดให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายในพื้นที่ที่จัดให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาซำน้อย แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อปลูกฝังให้ เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน ในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลท้องถิ่น การเตรียมการจัดการ การวางแผน การควบคุมดูแล การใช้ทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริการ และการได้รับประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยว เชิงนิเวศของตำบลผาซำน้อย

การจัดการด้านการส่งเสริมการลงทุน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่น ภาค เอกชน เข้ามาลงทุนในธุรกิจการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาซำน้อย เพื่อพัฒนา บริการที่มีคุณภาพตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและการบริการการท่องเที่ยว หมายถึง การจัดระบบ โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรคมนาคม อย่างเหมาะสมตามความจำเป็นและ ตามขนาดของพื้นที่ท่องเที่ยว ตลอดจนการจัดการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เหมาะสม สอดคล้องตามสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ที่จัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

การจัดการการส่งเสริมตลาดและการนำเที่ยว หมายถึง ลักษณะ รูปแบบ กิจกรรม พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อการท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวของตำบลผาช้างน้อย รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ให้รู้จักแหล่งท่องเที่ยว

แนวทางในการจัดการการพัฒนาพื้นที่ตำบลผาช้างน้อย เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม หมายถึง ข้อเสนอแนะ กลยุทธ์ หรือหลักการในการพัฒนาและควบคุมการใช้พื้นที่ตำบลผาช้างน้อย เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม สอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเกิดความยั่งยืนของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

1.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา

